

De Nederlandse vermogensverdeling in internationaal perspectief

Een vergelijking met 26 andere OECD-landen

Geert Reuten

Uit recente statistieken van de OECD blijkt dat de scheefheid van de vermogensverdeling in OECD-landen aanzienlijk verschilt. Uit cijfers voor 27 landen blijkt dat gemeten naar de vermogensomvang van de top 10%, 5% en 1% de scheefheid in de USA het hoogst is. Dit is niet verbazend. Maar Nederland blijkt voor deze maatstaven steeds de tweede plaats in te nemen.

Inleiding

Nederland is lid van de OECD, een organisatie van economieën met een relatief 'hoog' inkomen per hoofd van de bevolking.¹ Begin 2018 heeft de OECD 35 leden.

Om de uniformiteit van vermogens-statistieken te bevorderen, gaf de OECD in 2013 richtlijnen voor de opstelling ervan.² In januari 2018 voldeden 27 landen aan de richtlijnen, en zo is er een redelijk grote groep landen die het mogelijk maakt om onder andere de Nederlandse vermogensverdeling in een statistisch uniform internationaal perspectief te plaatsen. Dit laatste is het voornaamste oogmerk van dit artikel (paragraaf 2-4) – de oorzaken van de internationale verschillen vallen buiten het bestek van dit artikel. Ik begin in paragraaf 1 met een beknopt overzicht van de Nederlandse vermogensverdeling, en in paragraaf 5 ga ik kort in op de componenten van de Nederlandse vermogensverdeling.

In de OECD-definitie van 'vermogen' gaat het om bezittingen waarop voor private huishoudingen een eigendomsrecht van toepassing is. Het vermogen van pensioenfondsen valt dus daarbuiten. Het gaat om bezittingen van natuurlijke personen die overdraagbaar (vervreemdbaar) zijn en waarop successie van toepassing is. 'Vermogen' is in dit artikel het 'netto-vermogen' (bezittingen minus schulden).

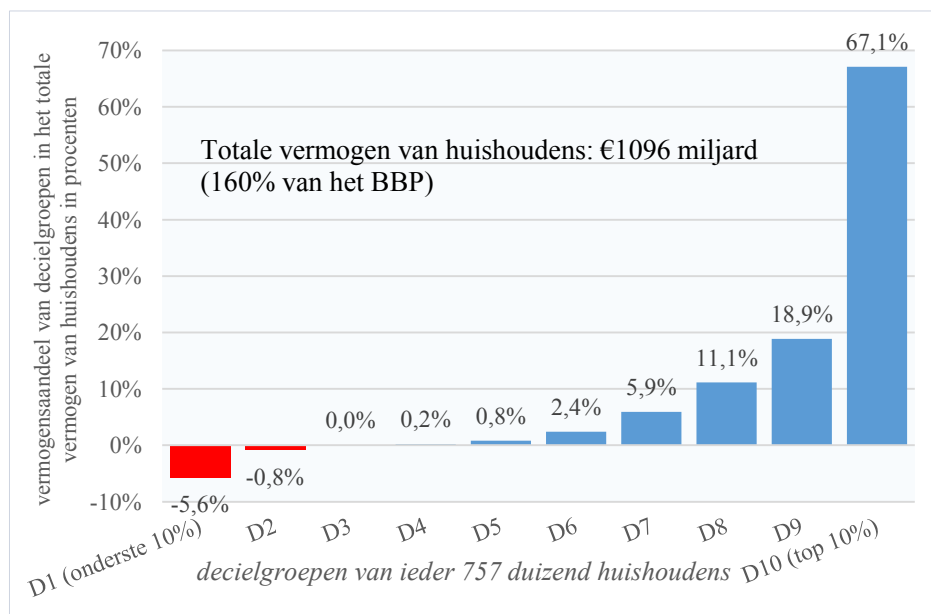
¹ Volgens de definitie van "hoog inkomen" van de Wereldbank (in 2015 een Netto Nationaal Inkomen per hoofd van \geq \$12.476 per jaar) vallen de leden Mexico en Turkije daarbuiten.

² oecd.org/statistics/guidelines-for-micro-statistics-on-household-wealth-9789264194878-en.htm (met link naar de PDF-versie van de richtlijnen). Zie ook Murin, Fabrice and Marco Mira d'Ercole, 2015, Household wealth inequality across OECD countries: new OECD evidence, *OECD Statistics Brief*, June 2015, No. 21. oecd.org/std/household-wealth-inequality-across-OECD-countries-OECD21.pdf. (Deze tekst geeft tevens data van het jaar 2010 voor toen nog 18 landen.)

1 De Nederlandse vermogensverdeling in 2015: beknopt overzicht

Figuur 1 geeft een beknopt overzicht van de Nederlandse vermogensverdeling, dat voor veel lezers ongeveer bekend zal zijn. Het betreft een indeling in tien decielgroepen van, in 2015, ieder 757 duizend huishoudens.³

Figuur 1 Vermogensverdeling van huishoudens naar decielgroepen, Nederland 2015: vermogen per decielgroep als percentage van het totale vermogen van huishoudens⁴

Databron: CBS Statline, 'Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensbestanddelen', 7 februari 2018.⁵

Het vermogen is sterk geconcentreerd in het 10^e deciel: 67% van het totale vermogen van huishoudens. Het gemiddelde vermogen (€145.000) ligt in het 8^e deciel. Voor de eerste zes decielen samen, is het vermogen negatief (-€33 miljard). In paragraaf 5 ga ik in op de samenstelling van de vermogens per deciel. De eerstvolgende paragrafen geven een internationale vergelijking van het 10^e deciel en van de som van de eerste zes decielen.

2 Het tiende vermogensdeciël in OECD-landen

Deze en de volgende twee paragrafen presenteren cijfers die de OECD in januari 2018 publiceerde over 2009-2016. Voor de betreffende 27 landen zijn er slechts 1-3 jaarwaarnemingen.⁶

³ CBS Statline gaf begin februari 2018 ook cijfers voor 2016, maar omdat de Nederlandse OECD-cijfers die ik later bespreek het jaar 2015 betreffen, kies ik ook hier voor 2015.

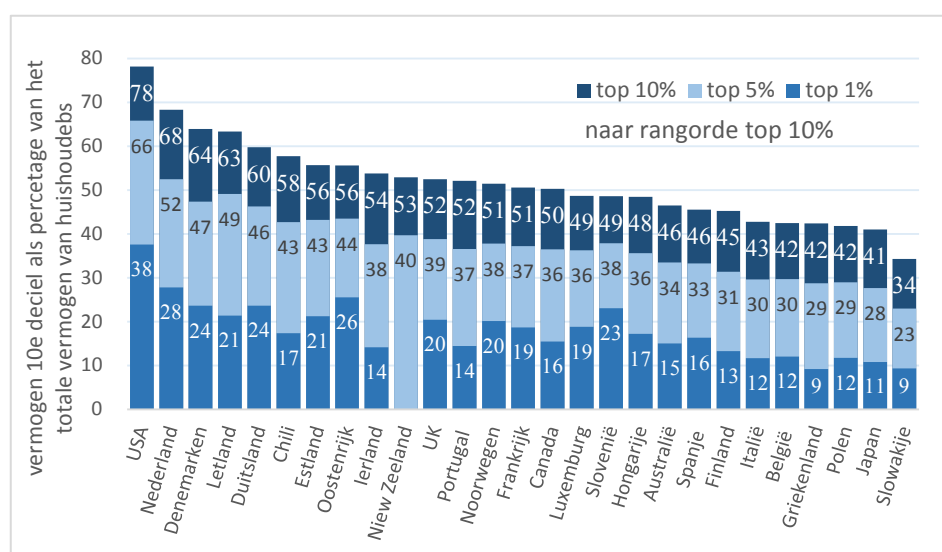
⁴ Al mijn grafieken zijn in Engelse decimalen.

⁵ statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83834NED&D1=a&D2=0,51-60&D3=0&D4=9&HDR=G3,T&STB=G1,G2&VW=T

De meeste daarvan vallen in het jaar 2014. Ik heb daarom 2014 als uitgangspunt genomen, en voor de landen waarover voor dat jaar geen data zijn het naastbij jaar gebruikt.⁷

Figuur 2 geeft voor deze landen het vermogensaandeel van het 10^e deciel (top 10%), met daarbinnen de tweede helft van het 10^e deciel (top 5%) en het hoogste percentiel (top 1%).

Figuur 2. Vermogensaandeel van het 10^e deciel in 27 OECD landen: vermogen als percentage van het totale vermogen van huishoudens in 2014 of het meest nabije jaar

Databron: OECD, dataset Wealth.⁸ (Voor Nieuw Zeeland zij er geen data van de top 1%).

Uit figuur 2 blijkt dat er forse vermogens-verdelingsverschillen tussen deze landen zijn. De USA staat steeds voorop (of naar gelang de insteek: 'achterop') en Nederland staat steeds op de tweede plaats wat betreft de zo gemeten scheefheid van de vermogensverdeling.

⁶ De 27 landen zijn: Australië, België, Canada, Chili, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Japan, Letland, Luxemburg, Nederland, Nieuw Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Slowakije, Spanje, UK, USA (er is ook sporadische informatie over Zuid-Korea).

⁷

data 2012	data 2013	data 2014	data 2015
Canada	Australië	overige 16 landen	Chili
Spanje	Estland		Denemarken
	Ierland		Nederland
	Portugal		UK
	USA		

⁸ Data betrokken 29 januari 2018. < <http://stats.oecd.org/index.aspx?DatasetCode=WEALTH> >

Nederlands' poldermodel en fiscus zijn internationaal gezien kennelijk gunstig voor de topvermogens.

Vooraf voor de verdeling in het top-percentiel zijn er nogal wat variaties ten opzichte van die in het top-deciël. Zo schuiven in de 1%-top vooral Oostenrijk en Slovenië naar 'voren' en Ierland en Portugal naar 'achteren'. Zie tabel 1 voor de drie topaandelen.

Tabel 1 OECD-landen met de scheefste vermogensverdelingen gemeten naar vermogensaandelen aan de top: vermogen als percentage van het totale vermogen van huishoudens in 2014 of het meest nabije jaar (als % van het totale vermogen van huishoudens)

	Aandeel top 10%	Aandeel top 5%	Aandeel top 1%
OECD-gemiddelde	51,6	38,2	18,1
Scheefste verdelingen	(met tussen haakjes de rang)		
USA	78,2 (1)	65,9 (1)	3,6 (1)
Nederland	68,3 (2)	52,5 (2)	27,8 (2)
Denemarken	64,0 (3)	47,3 (4)	23,6 (5)
Letland	63,4 (4)	49,1 (3)	21,4 (7)
Duitsland	59,8 (5)	46,3 (5)	23,7 (4)
Oostenrijk	55,6 (8)	43,5 (6)	25,5 (3)

Databron: zie figuur 2.

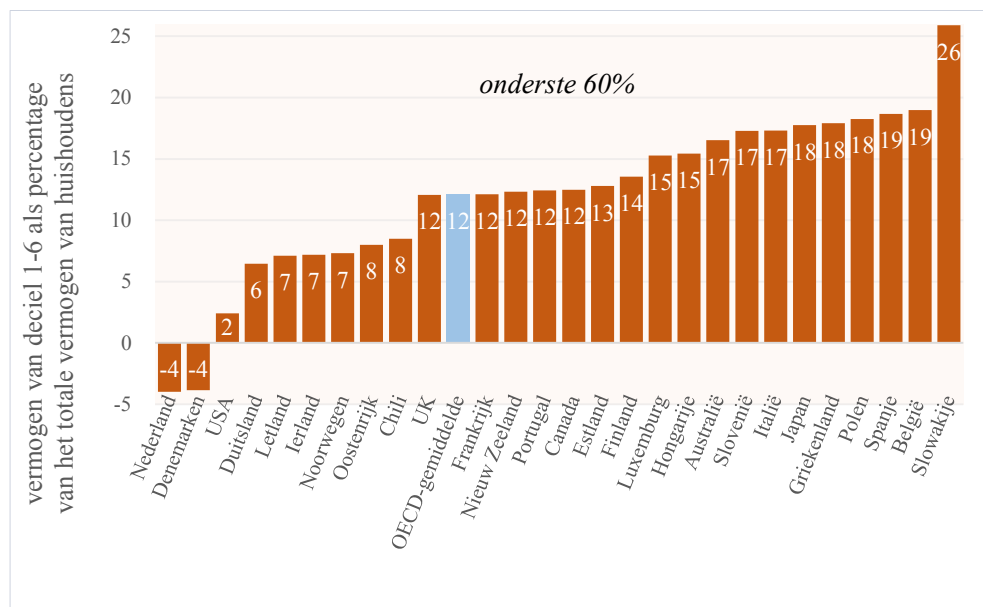
In de bovenstaande en de volgende paragraaf zijn de Nederlandse OECD-cijfers voor 2015 (gepubliceerd januari 2018) niet gelijk aan de CBS-*Statline* cijfers voor 2015 (van februari 2018). Zo is het 'Aandeel van de top 10%' in de OECD-opstelling 68,3% en in die van het CBS 67,1%. Het CBS liet schriftelijk weten dat er geen methodologische verschillen tussen beide opstellingen zijn, maar dat de OECD-cijfers over 2015 nog voorlopige cijfers waren, terwijl de CBS-cijfers over 2015 van februari 2018 definitief zijn.⁹

3 Som van de onderste zes vermogensdecielen in OECD-landen

Voor de onderkant van de vermogensverdeling geeft de OECD gesommeerde cijfers van de eerste zes decielen. Met verschillen is deze verdeling de tegengestelde van de topverdeling (het complement van beide is uiteraard de som van deciel 7-9). We zien in figuur 3 dat de onderste zes decielen gemiddeld slechter af zijn in Nederland en Denemarken dan in de USA. Ten opzichte van de rangorde van het 10^e deciel is er voor D1-D6 vooral in Estland een positieve uitschieter, en in Noorwegen en Finland een negatieve.

⁹ CBS Infoservice 14 februari 2018 [#105848].

Figuur 3 Vermogensaandeel van de onderste zes decielen in 27 OECD landen: vermogen als percentage van het totale vermogen van huishoudens in 2014 of het meest nabije jaar

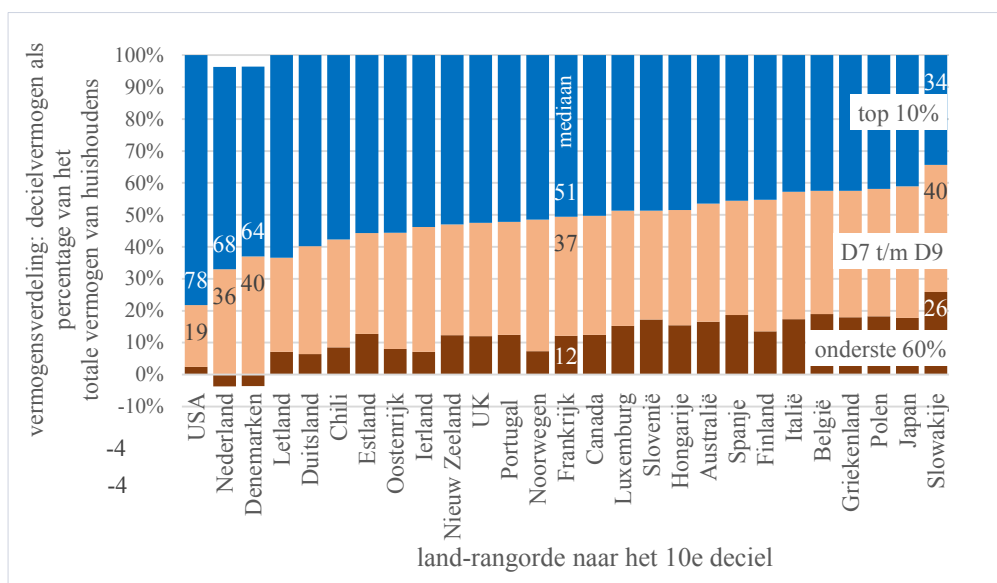

Databron: zie figuur 2.

4 Totale vermogensverdeling in OECD-landen: D10, D7-9 en D1-6

Figuur 4 toont de totale vermogensverdeling voor gegroepeerde decielen. Het OECD-gemiddelde van D10 is 51,6%; dat van D7-D9 is 36,3% en van D1-D6 is dit 12,1%.

Figuur 4. Vermogensaandeel van gegroepeerde decielgroepen in 27 OECD landen: vermogen als percentage van het totale vermogen van huishoudens in 2014 of het meest nabije jaar

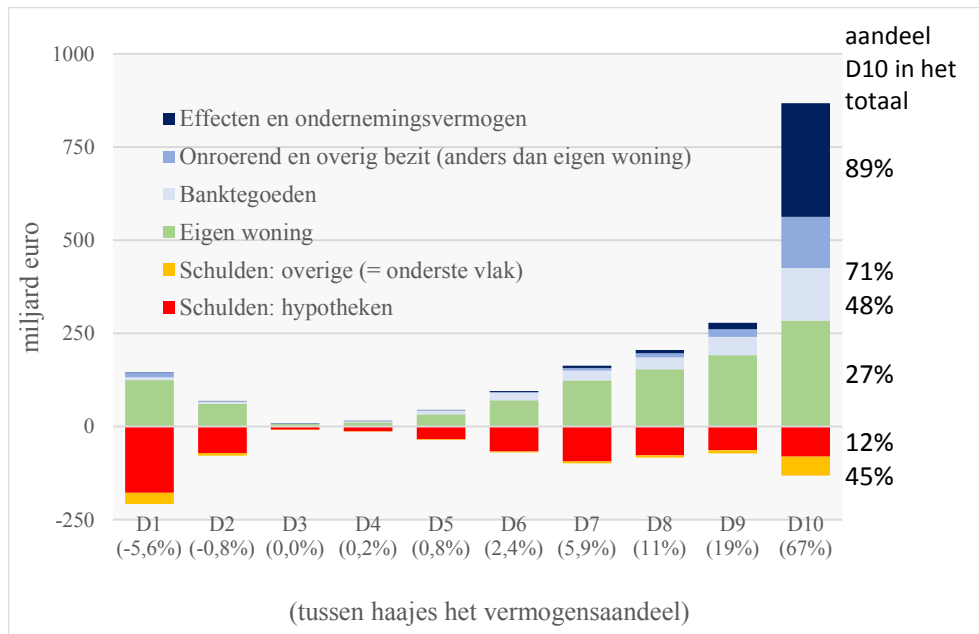

Databron: zie figuur 2.

5 De samenstelling van de Nederlandse vermogensverdeling naar decielen

De voorgaande paragrafen presenteerden verschillen in economische rijkdom (en vermogensarmoede). Dit is relevant: afgemeten aan het vermogen kunnen huishoudens in het topdeciël bijvoorbeeld aanzienlijk comfortabeler wonen dan die lager op de vermogensladder. Maar de relatieve vermogensomvang van de top 10% (en de top 5 en 1%) is tevens relevant voor de potentiële economische macht, en die is af te meten aan de samenstelling van de vermogens. Figuur 5 laat deze zien voor Nederland. De OECD-statistieken gaan helaas niet tot op dit gedetailleerde niveau dat het CBS geeft. Het is aannemelijk (maar niet zeker) dat in andere OECD-landen de vermogenssamenstelling van het 10^e deciel een dergelijk patroon heeft – doch minder geprononceerd in de landen rechts van de mediaan uit figuur 4.

Figuur 5 Samenstelling van het vermogen van huishoudens naar decielgroepen, Nederland 2015, in miljard euro

Databron: CBS Statline, 'Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensbestanddelen', 7 februari 2018.¹⁰

We zien in figuur 5 onder andere de verhouding tussen bezittingen en schulden per deciel. De schulden zijn voornamelijk eigen-woning gerelateerd (hypotheek) – 'onder water' in D1. Daarnaast zijn er 'overige schulden' die geconcentreerd zijn in D1 en D10. In D1 bestaan deze voor ruim een tiende (11%) uit studieschulden. De 'overige schulden' in D10 zijn in hoge mate gerelateerd aan effecten-financiering.

We zien ook dat het eigendom van effecten en ondernemingsvermogen sterk geconcentreerd is in D10 (89% van het totaal). Daarmee is de vermogensverdeling, althans potentieel, tevens een economische machtsverdeling. Tabel 2 geeft de samenstelling van dit bestanddeel in 2015.

¹⁰statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83834NED&D1=1-3&D2=0,51-60&D3=0-14&D4=9&HDR=G3.T&STB=G1.G2&VW=T . Effecten en ondernemingsvermogen: CBS-categorieën 1.1.2, 1.3, en 1.4. Onroerend en overig bezit (anders dan eigen woning): CBS-categorieën 1.2.2 en 1.5. Banktegoeden: CBS-categorie 1.1.1. Eigen woning: CBS-categorie 1.2.1. Schulden: hypotheek: CBS-categorie 2.1. Schulden: overige: CBS-categorieën 2.2. en 2.3.

Tabel 2 Samenstelling van de categorie effecten en ondernemingsvermogen in 2015: omvang en D10 als percentage van het totaal van huishoudens

Categorieën	D10 in €mld.	fractie D10 in D1-D10
Effecten †	103,6	84%
Aandelen 'aanmerkelijk belang' ‡	154,2	95%
Ondernemingsvermogen	46,5	85%
<i>Totaal</i>	<i>304,3</i> ¹¹	<i>89%</i>

† Aandelen (behalve aandelen 'aanmerkelijke belang') en obligaties. Voor 2015 neemt het CBS deze samen. In 2014 was het bestanddeel 'obligaties' een-vijfde van dit totaal. Deze fractie is slechts een indicator voor 2015, omdat het CBS vanaf dat jaar de opstelling rigoureuus wijzigde.

‡ Aanmerkelijk belanghouders bezitten ten minste 5 procent van het geplaatste aandelenkapitaal van een vennootschap.

Databron: zie figuur 5.

Samenvatting

Uit recente statistieken van de OECD blijkt dat de scheefheid van de vermogensverdeling in OECD-landen aanzienlijk verschilt. Uit cijfers voor 27 landen blijkt dat gemeten naar de vermogensomvang van de top 10%, 5% en 1% de scheefheid in Nederland, na die in de USA, het hooglopendst is. Nederlands' poldermodel en fiscus zijn internationaal gezien kennelijk gunstig voor de topvermogens. Anderzijds komt de onderste 60% van de vermogensverdeling er in Nederland nog bekaaid af dan in de USA.

Zien we naar de samenstelling van de Nederlandse vermogensverdeling dan blijkt deze niet beperkt tot welstandsverschillen. Het effectenbezit en ondernemingsvermogen van huishoudens is voor 89% geconcentreerd bij de 10% huishoudens van het topdecil. Daarmee is de scheve vermogensverdeling, althans potentieel, tevens een scheve economische machtsverdeling.

Auteur

Geert Reuten (reuten@uva.nl; <http://reuten.eu>) doceerde 35 jaar economie aan de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam, waar hij nu nog als gastdocent het vak Politieke Economie geeft.

¹¹ Ter vergelijking: De Nederlandse pensioenfondsen hadden in 2016 €445 mld. belegd in aandelen en 'private equity', waarvan €11,3 mld. (2,5%) in Nederland. Bron: De Nederlandse Investeringsinstelling (NLII). nlii.nl/files/9/5/6/2017-10-12%20NLII%20onderzoek%20belegd%20vermogen%20IB-ers.pdf.